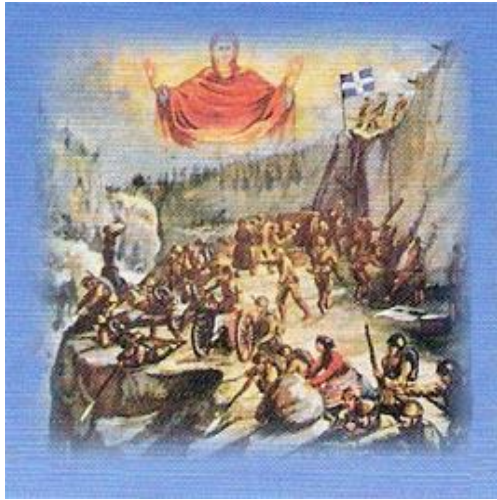

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1940: Η ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΞΑ

Γράφει ο Ευάγγελος Γριβάκος. Αντιστράτηγος ε.α – Νομικός,
εις μνήμη και δόξαν αιώνια των πεσόντων Ελλήνων κατά το Έπος 1940-41

Την **18^η Νοεμβρίου 1940**, 22 ημέρες μετά την έναρξη του πολέμου 1940-41, από τον εξώστη του Παλάτσο Βενέτσια της Ρώμης, ο Ιταλός δικτάτορας Μπενίτο Μουσολίνι, μετά από μεγαλειώδη υποδοχή που του επιφυλάχθηκε με όλες τις φανφάρες του φασιστικού τελετουργικού, απηύθυνε στομώδη λόγο προς το πλήθος των οπαδών του κόμματός του, που τον επευφημούσαν αλαλάζοντας διάφορα συνθήματα. Στην ουσία επρόκειτο για επίδειξη ισχύος προς τον έτερο πόλο της ιταλικής εξουσίας, την Αυλή του βασιλέως Βίκτορα Εμμανουήλ Γ΄ και τη λοιπή Αντιπολίτευση.

Σκοπός της εκφώνησης του λόγου του Μουσολίνι ήταν η αποκατάσταση του κλίματος εθνικής συσπείρωσης και η εξύψωση του ηθικού του Ιταλικού Λαού, που είχε πληγεί από τη δυσμενή εξέλιξη των επιχειρήσεων στην Ήπειρο και τη Δυτ. Μακεδονία, όπου οι ελληνικές δυνάμεις είχαν ήδη απωθήσει από τα εδάφη τους τις ιταλικές και τώρα τις καταδίωκαν μέσα στην Αλβανία. Συγχρόνως αποτελούσε και μια μορφή απολογίας προς τον Χίτλερ, με τον οποίον από 22 Μαΐου 1939 είχε υπογράψει το «Χαλύβδινο Σύμφωνο» Συμμαχίας που απετέλεσε την απαρχή σχηματισμού του «Άξονα» Ιταλίας - Γερμανίας. Αργότερα, την 27^η Σεπτεμβρίου 1940, οι δύο αυτές Χώρες υπέγραψαν με την Ιαπωνία τη Συνθήκη του Βερολίνου, γνωστή και ως «Συμμαχία του Άξονα». «Παρεμπιπτόντως» εκείνη την ημέρα (18 Νοεμβρίου) ο Χίτλερ είχε καλέσει τον Υπουργό Εξωτερικών της Ιταλίας Γκαετάνο Τσιάνο για να εκφράσει προς αυτόν τις ανησυχίες του σχετικά με την έκβαση τού κατά της Ελλάδος εγχειρήματος, του οποίου η «*διαφαινόμενη αποτυχία προσέβαλε το κύρος του Άξονα*».

Από την αρχή της ομιλίας του ο Μουσολίνι εκφράστηκε με τα χειρότερα λόγια για την Ελλάδα την οποία απεκάλεσε «*ύπουλο και επικίνδυνο εχθρό*», για τον λόγο ότι ενώ φαινομενικά διατηρούσε ουδετερότητα, από την άλλη πλευρά είχε γίνει σύμμαχος με την Αγγλία. Συνεχίζοντας είπε ότι «*οι Έλληνες μισούν την Ι-*

ταλία όσο κανείς άλλος λαός», άσχετα αν αυτό στενοχωρεί και ξενίζει μερικούς Ιταλούς λάτρεις της κλασσικής εποχής. Χαρακτήρισε το μίσος αυτό «*βαθύ*» και «*άσβεστο*», οφειλόμενο «*στην πολιτική της πλήρους συνενοχής της Ελλάδος με την Αγγλία [...] που ήτο πράξις συνεχούς έχθρας κατά της Ιταλίας [...] αποδεικνυόμενη εξ εγγράφων ανακαλυφθέντων από το γερμανικό επιτελείο στην Γαλλία τον Μάιο 1940, όπου φαίνεται ότι η Ελλάδα είχε προσφέρει στους Αγγλογάλλους όλες τις αεροναυτικές της βάσεις*». Επίσης θεώρησε το μίσος και «*ανεξήγητο*», αναρωτώμενος ρητορικά πώς είναι δυνατόν να υφίσταται, όταν κατά καιρούς υπήρξαν Ιταλοί Φιλέλληνες που θυσιάστηκαν για την Ελλάδα, όπως ο Ανιμάλε Σανταρόζα που έπεσε στη Σφακτηρία το 1825 μαχόμενος κατά των αιγυπτιακών δυνάμεων ή ο γαριβαλδινός βουλευτής Αντώνιο Φράττι που σκοτώθηκε στο Δομοκό κατά τον ελληνο-τουρκικό πόλεμο του 1897.

Ως ένα αποφασιστικό παράγοντα της αποτυχίας του πολέμου ο Μουσολίνι ανέφερε το λίαν ορεινό και δύσβατο έδαφος του Θεάτρου Επιχειρήσεων, λέγοντας ότι «*αι τραχείαι οροσειραί της Ηπείρου και αι λασπώδεις χαράδραι της δεν είναι κατάλληλοι δια τον αστραπιαίον πόλεμον που ηξίουν οι αδιόρθωτοι πιστοί της στρατηγικής με τας επί των καρφίδων μικράς σημαίας εις τους χάρτας των*». Θεωρητικός και υποστηρικτής της τακτικής του αστραπιαίου πολέμου (blitzkrieg, γερμανιστί) – τον οποίον εφάρμοσαν οι Γερμανοί κατά των Χωρών της Δυτικής Ευρώπης και ιδίως κατά της Πολωνίας (Σεπτ. 1939), της Γαλλίας (Ιούν. 1940) και κατά της Ρωσίας κατά τις πρώτες φάσεις του πολέμου (Ιούν. 1941) με θεαματικά αποτελέσματα - ήταν ο Στρατηγός Σεμπαστιάνο Βισκόντι Πράσκα, Διοικητής των εν Αλβανία ιταλικών δυνάμεων, ο οποίος είναι προφανές ότι προσπάθησε - ανεπιτυχώς, βέβαια - κάποιες από τις

Αρχές του blitzkrieg (όπως του στρατηγικού αιφνιδιασμού και της κάμψης της θελήσεως του αντιπάλου για άμυνα δια ταχυτάτων διεισδύσεων από τα ασθενή σημεία του μετώπου και αποδιοργάνωση των μετόπισθεν αυτού, με συνδυασμένες επιθετικές ενέργειες Τεθωρακισμένων και μηχανοκινήτων μονάδων Πεζικού υποστηριζομένων στενά από το Πυροβολικό και την Αεροπορία, προς μεγιστοποίηση των επιθυμητών αποτελεσμάτων στον ελάχιστο δυνατό χρόνο), να τις εφαρμόσει και στον πόλεμο κατά της Ελλάδος. Όμως είναι γνωστό ότι η μικρή αλλά δυναμική Ελλάδα, όχι μόνο δεν αιφνιδιάστηκε, δεν αποδιοργανώθηκε και απέκρουσε τις επιθέσεις αλλά, αντιθέτως, πολύ γρήγορα πέρασε από την άμυνα στην επίθεση, ανατρέποντας τα σχέδια του αντιπάλου. Έχουμε, με άλλα λόγια, το ασύνηθες φαινόμενο της αντιστροφής του blitzkrieg από τον αμυνόμενο (Ελλάς) προς τον επιτιθέμενο (Ιταλία) και μάλιστα με απόλυτη επιτυχία. Ο Βισκόντι Πράσκα γρήγορα αντικαταστάθηκε (9 Νοεμβρίου) με τον Στρατηγό Ουμπάλντο Σοντού, πρώην Υφυπουργό Πολέμου. Αλλά και ο Σοντού στα μέσα Δεκεμβρίου 1940 με τη σειρά του παραιτήθηκε, αντικατασταθείς από τον Στρατηγό Ούγγο Καβαλέρο. Ανεξάρτητα αν ο πόλεμος κατά της Ελλάδος ήταν ή όχι blitzkrieg, ο Μουσολίνι προσπάθησε να αποτινάξει την οποιαδήποτε ευθύνη της αποτυχίας των μέχρι τότε επιχειρήσεων με τη φράση «*Καμμία πράξις, κανείς λόγος ιδικός μου ή της κυβερνήσεως ή οιουδήποτε άλλου υπευθύνου παράγοντος δεν είχε εξαγγείλει τον τοιούτον αστραπιαίον πόλεμον. Δεν νομίζω ότι αξίζει τον κόπον να διαψεύσω όλας τας πληροφορίας της ελληνικής προπαγάνδας και των αγγλικών μεγαφώνων της*». Η μη ανάληψη ευθυνών και η επίρριψη αυτών σε άλλους, συνήθως υφισταμένους των, είναι παγκοσμίως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ανικάνων και διεφθαρμένων «ηγετών» παντός είδους και κατηγορίας. Η Ιστορία απέδειξε ότι ένας από αυτούς θεωρείται και ο Μουσολίνι αφού αυτός, ως απόλυτος «Άρχων» και Δικτάτορας που λάμβανε τις τελικές αποφάσεις, ήταν ο πρώτος ευθυνόμενος για την ήττα και την εξ αυτής εντροπή που διεθνώς βίωσε η Χώρα του.

Μετά την αποτίναξη των ευθυνών, ο Ντούτσε έκρινε ότι ήλθε η ώρα των απειλών. «*Spezzeremo le reni alla Grecia*» (= θα τσακίσουμε τα πλευρά της Ελλάδος) διακήρυξε, για να κρύψει την πραγματικότητα, ότι δηλαδή, ακριβώς εκείνη τη στιγμή ο Ελληνικός Στρατός «τσάκιζε τα πλευρά» του ιταλικού στο στρατηγικής σημασίας υψίπεδο Μόροβας-Ιβάν και ότι κινδύνευε να πέσει η Κορυτσά, γεγονός βαρυσήμαντο που έγινε μετά από 4 ημέρες (22 Νοεμβρίου), όταν το «Απόσπασμα Μπεγέ-

τη» του Γ΄ΣΣ εισήλθε θριαμβευτικά στην πόλη. Ούτε και πιθανώς να φαντάζονταν ότι με το τέλος της 2^{ης} περιόδου του πολέμου (13 Δεκεμβρίου 1940), το 1/3 περίπου του αλβανικού εδάφους - η Βορ. Ήπειρος - από τη Χειμάρρα και τους Αγ. Σαράντα στο Ιόνιο Πέλαγος, μέχρι το Πόγραδετς και τη λίμνη Αχρίδα θα περιέπιπταν στην ελληνική κατοχή.

Με την έναρξη του πολέμου, η 3^η Μεραρχία αλπινιστών «Τζούλια», μια επίλεκτη Μονάδα του ιταλικού στρατού δυνάμεως, 10.500 ανδρών, με αντικειμενικό σκοπό να καταλάβει το Μέτσοβο επιτέθηκε στη βόρειο Πίνδο κατά του ελληνικού «Αποσπάσματος Πίνδου», δυνάμεως 2.000 ανδρών, που γενναϊόψυχα αμύνονταν εκεί με Διοικητή τον ηρωικό Συνταγματάρχη Κωνσταντίνο Δαβάκη, καταγόμενο από το χωριό Κεχριάνικα Λακωνίας. Μέχρι την 3^η Νοεμβρίου οι Ιταλοί κατόρθωσαν να δημιουργήσουν μια βαθειά εισχώρηση («θύλακας», ονομάζεται στη στρατιωτική ορολογία) μέσα στο ελληνικό έδαφος, στο κέντρο της Πίνδου, μεταξύ Σμόλικα και Γράμμου και μέχρι τα χωριά Δίστρατο και Βωβούσα. Εν τω μεταξύ, από 1^{ης} Νοεμβρίου οι Ελληνικές Δυνάμεις του Β΄ΣΣ (I Μεραρχία και Μεραρχία και Ιππικού) με δριμείες αντεπιθέσεις άρχισαν να περισφίγγουν ολόπλευρα τον θύλακα, απειλώντας τα τμήματα της «Τζούλια» με αποκοπή από τις υπόλοιπες ιταλικές δυνάμεις. Με την ανακατάληψη των χωριών Σαμαρίνα και Βωβούσας την 3^η Νοεμβρίου και του Δίστρατου την 8^η Νοεμβρίου, οι ιταλικές δυνάμεις νοτίως του Σμόλικα άρχισαν, κυκλωμένες, να υποχωρούν προς τη μόνη διέξοδο διαφυγής, την Κόνιτσα, μέσω της κοιλάδας του Αώου. Από 9^{ης} Νοεμβρίου η πίεση των ελληνικών δυνάμεων έγινε εντονότερη με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο ρυθμός της υποχώρησης ολόκληρης της «Τζούλια». Μέχρι το βράδυ της 13^{ης} Νοεμβρίου ο Ελληνικός Στρατός είχε ολοκληρώσει την ανακατάληψη των ορεινών όγκων του Σμόλικα και του Γράμμου και είχε θέσει υπό έλεγχο τις κύριες συνοριακές διαβάσεις σε ολόκληρο τον τομέα της Πίνδου, με εξαίρεση την περιοχή της Κόνιτσας, όπου άλλες ιταλικές δυνάμεις – τμήματα της Μεραρχίας «Μπάρι» - κατόρθωσαν να τη διατηρήσουν μέχρι 16 Νοεμβρίου, προκειμένου να καλύψουν τη διέλευση των υπολειμμάτων της «Τζούλια».

Διαρκούσης της μάχης της Πίνδου, στο ύψωμα Τσούκα - στα όρια της περιοχής των χωριών Ζούζουλη και Φούρκα - κατά την ελληνική αντεπίθεση προς ανακατάληψη της γραμμής Γύφτισα - Οξιά, έπεσε μαχόμενος την 1^η Νοεμβρίου 1940 ο πρώτος Έλληνας Αξιωματικός, Υπολοχαγός Αλέξανδρος Διάκος, Διοικητής 2^{ου} Λόχου του 4^{ου} Συντάγματος Πεζικού, από την Χάλκη Δωδεκανήσου. Ομοίως, την έκτη ημέρα των

επιχειρήσεων (2 Νοεμβρίου), στην περιοχή Προφήτης Ηλίας του χωριού Κάντζικο - μετέπειτα, Δροσοπηγή - τραυματίστηκε σοβαρά ο Συνταγματάρχης Δαβάκης, που μεταφέρθηκε αρχικά στον Σταθμό Διοικήσεως του Συντάγματος, στο Επταχώρι. Τον Δεκέμβριο 1942, ενώ νοσηλεύονταν ακόμη στην Αθήνα, συνελήφθη από τους Ιταλούς για να μεταφερθεί στην Ιταλία, πιθανώς ως όμηρος. Τον Ιανουάριο 1943, ενώ ταξίδευε υπό επιτήρηση με το πλοίο Citta di Genova από την Πάτρα στην Ιταλία, το πλοίο torπιλίσθηκε στην Αδριατική από συμμαχικό υποβρύχιο και ο Δαβάκης πνίγηκε, με πολλούς άλλους Ιταλούς και Έλληνες επιβάτες στρατιωτικούς. Ετάφη αρχικά στην Αυλώνα της Αλβανίας και μεταπολεμικά τα οστά του μεταφέρθηκαν στην Αθήνα.

Ο Μουσολίνι, στην ομιλία του έκανε μνεία της Μεραρχίας «Τζούλια», αλλά, σκοπεύοντας προφανώς να διασκεδάσει τις δυσμενέστερες εντυπώσεις και επιπτώσεις από την πανωλεθρία της, παρουσίασε αυτήν – άκουσον, άκουσον – ως να βγήκε αλώβητη νικήτρια από τον αγώνα στη Πίνδο (!!!). Ούτε λίγο ούτε πολύ, ισχυρίστηκε ότι ο Στρατηγός Σοντού επισκέφθηκε τη Μεραρχία και την 12^η Νοεμβρίου - όταν η μάχη της Πίνδου δεν είχε ακόμη τελειώσει - τηλεγράφησε σε αυτόν (τον Μουσολίνι) και του ανέφερε *«την λαμπράν εντύπωση που απεκόμισε από την θαυμασίαν αυτήν μονάδα, στερεωτέραν και πλέον υπερήφανον παρά ποτέ, με τους γρανιτώδεις αλπινιστάς της»*. Τώρα κατά πόσον μια Μεγάλη Μονάδα όπως ήταν η «Τζούλια», αμέσως μετά από τέτοιο μακέλλημα που υπέστη και προτού προλάβει να αναδιοργανωθεί, μπορεί να είναι «στερεά» και «υπερήφανος», επαφίεται στην κρίση κάθε σώφρονος ανθρώπου. Πρόκειται για άστοχη και ανυπόστατη προπαγάνδα εκ μέρους του Μουσολίνι, που δεν έπεισε κανένα, γιατί αυτοδιαψεύστηκε από τα ίδια τα γεγονότα.

Στις επόμενες αποστροφές του λόγου του ο δικτάτορας έγινε ακόμη πιο σκληρός. Ακούστηκε να λέει ότι: *Δεν τον ενδιέφερε καθόλου ο χρόνος που θα χρειάζονταν για να «τσακίσει τα ελληνικά πλευρά», διαθέτει επαρκές ανθρώπινο δυναμικό και μέσα για να επιτύχει τον σκοπό του, οι Άγγλοι δεν θα μπορέσουν να τον παρεμποδίσουν στις αποφάσεις του ούτε να σώσουν τους Έλληνες από την καταστροφή και να μην αμφιβάλλει κανένας πως όταν αυτός ξεκινήσει κάτι (είναι τόσο πείσμων που) το φέρει πάντοτε εις πέρας*. Από τα παραπάνω γίνεται πασιφανές πόσο ανάλητος και αδίστακτος ήταν αυτός ο «ηγέτης», αφού αδιαφορούσε για το πόσες ανθρώπινες ζωές θα χάνονταν και πόση δυστυχία θα μπορούσε να προκαλέσει στον Λαό του, αρκεί να ικανοποιούσε το

προσωπικό του «εγώ», την κατακτητική του μανία και την άκρατη μι-
σαλλοδοξία του.

Ο λόγος του Μουσολίνι τελείωσε με την υπόσχεση-απειλή ότι *«τους 372 νεκρούς, τους 1.072 τραυματίες και τους 650 εξαφανισθέντας κατά την διάρκεια των πρώτων 10 ημερών του αγώνος εις το ηπειρωτι-
κόν μέτωπον, θα τους εκδικηθώμεν. [...]»*. Όμως η δίψα της εκδίκησης έφερε σε αυτόν τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα. Αντί της νίκης, την ήττα, αντί της δόξας, τον εξευτελισμό. Τη νίκη των Ελληνικών Όπλων υποσχέθηκε η Ιδία η Υπέρμαχος Στρατηγός, η Οποία με τις πολλαπλές εμφανίσεις της «μπροστάρισα» στα πεδία των μαχών, καθοδηγούσε και προστάτευε τους μαχητές μας στον δίκαιο αγώνα τους. Δικαίως, λοιπόν και η Εκκλησία μας εορτάζει την μνήμη της Αγίας Σκέπης Της, την 28^η Οκτωβρίου εκάστου έτους.

Τέσσερις ημέρες αργότερα, την 22^α Νοεμβρίου 1940, ανήμερα της εισόδου του Ελληνικού Στρατού στην Κορυτσά ως προελέχθη, η απάντηση που **από ραδιοφώνου** έδωσε ο Μεταξάς στον Μουσολίνι, αντικειμενικά και ανεπιτήδευτα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως απάντηση ενός πραγματικού Ηγέτη, ο οποίος, ως άλλος Λεωνίδα, αγωνίζεται με σύσσωμο το Έθνος «να φυλάξει Θερμοπύλες», μαχόμενος εναντίον ιταμού επιδρομέα,, που άδικα και απρόκλητα επιβουλεύεται την ακεραιότητα και ελευθερία της Πατρίδος του.

Ο γράφων έκρινε σκόπιμο να παραθέσει, τιμής ένεκεν, ολόκληρο - και στην απλή καθαρεύουσα που δόθηκε - το κείμενο της απάντησης του Μεταξά και μάλιστα χωρίς σχόλια, με σκοπό να δώσει στον αναγνώστη την ευκαιρία να ενημερωθεί για τη φάση του πολέμου από την έναρξή του μέχρι την κατάληψη της Κορυτσάς και να τον αφήσει ανεπι-

ρέαστο στην εξαγωγή αντικειμενικών συμπερασμάτων του σχετικά με τον αληθή πατριωτισμό και την πίστη αυτού του πρωτεργάτη του Έπους του 1940-41 στα εθνικά ιδεώδη και στη Νίκη των Ελληνικών Όπλων. Ιδού, λοιπόν, η απάντηση ως κατωτέρω:

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΜΕΤΑΞΑ ΣΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΑ ΣΤΗΝ ΡΩΜΗ ΤΗΝ 18^Η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1940

«Προ 26 ημερών ύπουλος και δόλιος εχθρός μας επετέθη χωρίς καμμίαν αφορμήν και με μόνον σκοπόν να μας αφαιρέσει ό,τι πολυτιμότερον έχομεν και ό,τι δίδει αξίαν εις την ζωήν μας, δηλαδή την ελευθερίαν μας, την εθνικήν μας ανεξαρτησίαν και την τιμήν μας. Όλη η Ελλάς ηγέρθη ως ένας άνθρωπος ηνωμένη εις ένα αδιάσπαστον σύνολον και εις την πρόσκλησιν του Βασιλέως έδραμεν εις τα όπλα. Σκληροί αγώνες ήρχισαν ευθύς εξ αρχής και το πρώτον βάρος έπεσεν εις τον Στρατόν της Ηπείρου, του οποίου η σθεναρά αντίστασις εκάλυπεν την επιστράτευσιν και την συγκέντρωσιν των Πολεμικών μας Δυνάμεων. Έκτοτε και εφ' όσον συνεκέντρούτο ο Στρατός και μετά την συγκέντρωσιν αυτού ήρχισαν και αι νίκαι η μία μετά την άλλην. Στρατός, Αεροπορία και Ναυτικόν συνηγωνίζοντο και ημιλλώντο εις πράξεις ανδρείας, αι οποίαι θα δοξάζουν εσαεί το ελληνικόν όνομα. Δια τούτο εκ μέρους ολοκλήρου του έθνους εκφράζω την βαθυτάτην ευγνωμοσύνην του προς τον θρυλικό Στρατόν, την ηρωικήν Αεροπορίαν μας και το αδάμαστον Ναυτικόν μας δια τας ενδόξους σελίδας, τας οποίας προσθέτουν εις την τρισχιλιετή ιστορία μας, καθώς επίσης αποτίω φόρον θαυμασμού προς τους κατοίκους των πόλεων και των χωρίων της Ελλάδος, οι οποίοι με θάρρος και γενναιοψυχίαν υπέστησαν τους βομβαρδισμούς του εχθρού.

Είμαι προσέτι βέβαιος, ότι ερμηνεύω την κοινήν επιθυμίαν εκφράζων την ευγνωμοσύνην του Ελληνικού Έθνους προς τους γενναίους συμμάχους μας τους Άγγλους δια την ολόψυχον βοήθειαν την οποίαν δίδουν εις τον αγώνα μας και ιδίως δια τα κατορθώματα του απαραμίλλου Ναυτικού των και της περιφήμου Αεροπορίας των.

Ο αγών από 10 ημερών έλαβε την μεγαλύτεραν αυτού έντασιν εις τον τομέα της Δυτικής Μακεδονίας και τα πέριξ, όπου η μάχη υπήρξε σκληρά και αδιάκοπος καθ' όλας τας ημέρας, καταλήξασα μετά την πτώσιν του ορεινού προμαχώνος της Μόροβας εις την κατάληψιν της Κορυτσάς σήμερον, και εις την φυγήν του εχθρού εφ' όλου του μετώπου της Δυτικής Μακεδονίας και της Ηπείρου.

Όταν ο Ιταλός δικτάτωρ απήγγειλε τον τελευταίον αυτού λόγον, τον τόσον γεμάτον από χολήν και οργήν εναντίον της Ελλάδος, δεν εμφαντάζετο βέβαια ότι ο Ελληνικός Στρατός θα του έδινε τόσον ταχείαν απάντησιν. Μετά τοιαύτην απάντησιν, η οποία θα του μείνει αλησμόνητος, δεν χρειάζονται πολλά λόγια δικά μου. Μόνον ολίγα έχω να προσθέσω. Η Ελλάς δεν λησμονεί ούτε τον Σανταρόζαν, ούτε τον Φράττι, ούτε τον Γαριβάλδην, ούτε τόσους και τόσους άλλους Ιταλούς οι οποίοι έχυσαν το αίμα των, όπως δεν λησμονεί και τόσους και τόσους Έλληνας οι οποίοι έχυσαν το αίμα των υπέρ της αγωνιζομένης δια την ελευθερίαν και ανεξαρτησίαν της κατά τον παρελθόντα αιώνα Ιταλίας. Οι Ιταλοί οι αγωνισθέντες υπέρ ημών κατά τους εθνικούς μας αγώνας θα μας είναι πάντοτε διπλά προσφιλείς και δια το αίμα το οποίον έχυσαν και διότι εάν έζων σήμερα θα ήσαν οι καταδιωκόμενοι και αποδιοπομπαίοι τράγοι του φασισμού, όστις δεν είναι δυνατόν να ανεχθεί ποτέ εις τους κόλπους του ανθρώπους αγωνιζομένους δια τα μεγάλα και υψηλά ιδανικά δια τα οποία ηγωνίσθησαν εκείνοι άλλοτε και ημείς αγωνιζόμεθα σήμερον. Θέλω να προσθέσω ακόμη και το εξής: Ο κ. Μουσολίνι απορών διότι η θέλησίς του να υποδουλώσει την Ελλάδα προκάλεσε κατ' αυτού το μίσος του ελληνικού λαού, έθεσεν ως σκοπόν του πολέμου της φασιστικής Ιταλίας την εξόντωσιν της Ελλάδος. Τον διαβεβαιούμε ότι έχομεν λάβει την απόφασιν να μη εξοντωθώμεν και να ζήσωμεν ως έθνος ελεύθερον και ανεξάρτητον, και θα ζήσωμεν, και μαζί με τους Αγγλους συμμάχους μας θα υπερισχύσωμεν. Ποίαι θα είναι αι συνέπειαι της τοιαύτης επικρατήσεώς μας δια την Ιταλίαν; ας το κρίνει ο Ιταλικός λαός όταν θα εκκαθαρίσει ημέραν τινά τους λογαριασμούς του με τον δικτάτορά του [...].»

Εν κατακλείδι, «προφητική» ήταν η τελευταία φράση του Μεταξά σχετικά με την εκκαθάριση των λογαριασμών του Ιταλικού Λαού με τον Μουσολίνι. Από τις αρχές Ιουνίου 1944 και ενώ τα συμμαχικά στρατεύματα αποβιβασθέντα στην ιταλική χερσόνησο το προηγούμενο έτος προέλαυναν προς Βορρά, ο «Ντούτσε» (που είχε πάψει πια να είναι Ντούτσε διότι είχε προ πολλού απωλέσει την εξουσία) προσπαθεί να διαφύγει μεταμφιεσμένος στην Ελβετία. Λίγο πριν τα συμμαχικά στρατεύματα εισέλθουν στο Μιλάνο, την 27^η Ιουνίου 1945, συλλαμβάνεται από τους Ιταλούς αντάρτες της Αντίστασης και την επόμενη ημέρα (28 Ιουνίου) εκτελείται με απαγχονισμό μαζί με άλλα 16 άτομα, τα περισσότερα της κυβέρνησης Σαλό. Ο Ιταλικός Λαός υποδέχθηκε τον αφανισμό του Μουσολίνι με ανακούφιση και χωρίς τύψεις. Τους είχε υποσχεθεί ρωμαϊκά μεγαλεία και τα μόνα που τους έδωσε ήταν ένας άδικος και καταστροφικός πόλεμος, αίμα, θλίψη και απέραντη δυστυχία. «Αρχή άνδρα δείκνυσι» είπε ένας από τους 7 σοφούς της αρχαίας Ελλάδος, ο Πιπτακός ο Μυτιληναίος (650-570 π.Χ), και η Ιστορία πλειστάκις τον δικαίωσε, όπως και στην περίπτωση του Ιταλού δικτάτορα. Η Νέμεσις πήρε ήδη την εκδίκησή της. Αντίθετα ο Ελληνικός Λαός ακολούθησε πιστά τον Ηγέτη Μεταξά στο «ΟΧΙ» κατά των εισβολέων και με τιπάνιο αγώνα το υλοποίησε και το δόξασε στα πεδία της τιμής, εμπνέοντας με τις υπέρτατες θυσίες του τον Κωστή Παλαμά να γράψει ότι **«Η μεγαλοσύνη των λαών δεν μετριέται με το στρέμμα, με της καρδιάς το πύρωμα μετριέται, και με αίμα».**

Βιβλιογραφία

- Εφημερίδα «Καθημερινή» της 26-10-2013, άρθρο Μ. Κασίλερα «Η αντιπαράθεση Μεταξά-Μουσολίνι»
- Νεώτερο Εγκυκλοπαιδικό «ΗΛΙΟΣ», τομ. 5, σελ.730
- Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας, ΔΙΣ/ΓΕΣ.
- Στρατιωτικά Εγχειρίδια περί Αρχών Πολέμου.
- Διαδίκτυο